

*Irina Malinová – Jaroslav Otčenášek  
– Věra Lendělová, Skejuš, Skejušané,  
Skejušan. Rusíni v Chomutově,  
původ, historie a současnost.  
Karolinum, Praha 2017, 200 s.–*

Téma migrace a národnostních menšin v České republice v současné době silně rezonuje v akademické oblasti i ve veřejném prostoru. Některé etnické skupiny jsou při těchto diskusích probírány často, jiné jsou téměř neviditelné. Jedné z těch méně exponovaných skupin se věnuje publikace tří autorů zaměřených na slavistiku. Skejušané jsou skupinou s historicky zajímavým osudem: Rusíni z oblasti na severovýchodě Slovenska, kteří se v průběhu 19. století odstěhovali do Rumunského Banátu, kde se nacházela a dodnes nachází také česká komunita. Po druhé světové válce se pak Rusíni ze Skejuše odstěhovali do Československa, a to především do Chomutova.

Kniha postupuje systematicky a nejprve obecně zkoumá problematiku etnicity, vymezení Rusínů a lingvistické problémy s tím spojené. Dále se autoři věnují historii Rusínů všeobecně a obci Skejuš zvlášť, přičemž jejich práce na základě různých pramenů rekonstruuje průběh migrace ze Slovenska přes Rumunsko do Čech. Sami autoři konstatují, že některé části této historie jsou vzhledem k nedostatku pramenů neúplné, nicméně výsledný obraz je dostatečně přesvědčivý.

Název knihy – Skejuš, Skejušané, Skejušan – naznačuje jakousi trojici bodů zájmu badatelů a jejich publikace, z nichž prvními dvěma jsou obec a její obyvatelé. Ovšem ve výsledku je klíčovým bodem a také tématem nejrozsáhlejší částí knihy termín třetí, tedy Skejušan. Jedná se o soubor, který v roce 1990 v Chomutově založili

právě rodáci ze Skejuše. Irina Malinová věnovala tomuto souboru již dříve svou rigorózní práci a tak je pochopitelné, že měla k dispozici velké množství materiálu především v podobě rozhovorů se členy tohoto kolektivu.

Část věnovanou souboru lze rozdělit do dvou rovin, které se navzájem prolínají. První z nich se odvíjí od zkoumání toho, co pro současnou komunitu činnost souboru znamená, jak skrze ni upevňují svou identitu a udržují symbolický kontakt s oběma bývalými domovy, tedy Rumunskem a Slovenskem. Do této roviny spadají i velice zajímavé otázky ohledně konzervativnosti, či naopak větší otevřenosti tvorby souborového repertoáru, která by zahrnovala i jiný než „skejušský“ repertoár, a otázka generační obměny. Druhou rovinou je popis a rozbor repertoáru. Ten se zaměřuje na žánry, které jsou na vystoupeních souboru prezentovány, i na jejich vazbu na život v komunitě v minulosti, včetně otázek náboženských a sociálních. Autoři rozebírají například souvislost takzvaných drátenických písní s nutností putování za prací v minulosti.

Pohled autorů na skejušský repertoár je historický a velká pozornost je také věnována otázce lingvistické, kdy u jednotlivých písňových textů rozebírají nářeční variace a vzájemné ovlivňování jednotlivých jazyků a dialektů. Poněkud stranou (příznaně) stojí hudební hledisko. Dozvíme se jen stručnou charakteristiku písňových nápěvů a v jednotlivých podkapitolách pak

najdeme srovnávací odkazy k některým písním. Hudební stránka tohoto repertoáru by samozřejmě mohla vydat na samostatnou velkou kapitolu, ale i bez ní publikace nabízí skvělý vhled do specifické kultury. Chybějící hudební rozborů zčásti nahrazují zvukové záznamy na příloženém DVD. Tam kromě záznamů rozhovorů, jež byly podkladem k výzkumu, najdeme také přibližně patnáct minut písní, z nichž si lze udělat lepší představu. Písně zpívané bez instrumentálního doprovodu většinou ve dvou hlasech potvrzují, že jde o výsledek procesu, v němž se různorodé prvky smísily do poměrně homogenního stylu.

Skutečnost, že právě soubor Skejušan je těžištěm této knihy, potvrzuje i zařazení prepisů několika scének ze souborového repertoáru i řada fotografií. Skejušan není zcela typickým příkladem srovnatelným se soubory českými a moravskými, jeho primární funkcí se zdá být více udržování komunity a méně scénická prezentace. I díky tomu představuje kniha o Skejuši, Skejušanech a Skejušanu důležitý příspěvek k pochopení mechanismů, jimiž si etnické skupiny prostřednictvím kultury budují svou identitu.

*Matěj Kratochvíl (EÚ AV ČR, v. v. i.)*

## *Luděk Jirka, Migrace za lepším životem. Etnická návratová migrace ze západní Ukrajiny: Sounáležitost s ukrajinským národem a „vytváření“ krajanů. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha 2018, 181 s.–*

Asi není nikdo, koho by nezasáhlo dění na Ukrajině po vypuknutí Majdanu v roce 2013 a následná válka na východě země. Jedním z jeho důsledků bylo prudké zhoršení životních podmínek obyvatel Ukrajiny. Ukrajinská krize se výrazně dotkla rovněž početné krajaňské komunity, která zejména na západní Ukrajině žije od 19. století. Česká republika na situaci reagovala nabídkou „návratu“ těch, kteří o to projeví zájem a zároveň doloží svůj český původ.

Do tohoto velmi aktuálního procesu „etnické návratové migrace“ nás ve své knize přivádí Luděk Jirka, jemuž se stala výzkumným polem právě krajaňská

komunita na Ukrajině. V letech 2012–2015 realizoval rozsáhlý terénní výzkum, který v intencích multi-sited etnografie neomezoval pouze na zdrojové lokality návratové migrace (města Dubno, Rivne, Luck, Lvov, vesnice v Rovenské a Volyňské oblasti), ale i na lokality cílové (Praha, Brno, Rychnov nad Kněžnou, Uničov a Žatec). Ve svém výzkumu se zabývá *emigračními tendencemi* potomků volyňských Čechů, kteří v roce 1947 neodjeli do Československa. Zatímco totiž v případě reemigrantů z roku 1947 byl často zkoumán sociální proces začlenění do majoritní československé společnosti, nereemigrující